

ANJA

**SNELL
MAN**

ANTAUTUMINEN

WSOY

Anja Snellman

ANTAUTUMINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kiitos
Taiteen edistämiskeskus
WSOY:n kirjallisuussäätiö

Kiitos
Elaine N. Aron

Erityisherkille

ERÄÄNÄ PÄIVÄNÄ luokseni tulee Aleksanteri Pieni joka kertoo eläneensä kuin peura ajovaloissa, säikähdyksiä, loikkia, sirpaleita ja viiltoja. Hän on yksinäisin ihminen jonka tuntee, hän puhuu kadulla kävellessään aina mukamas kännykkään etteivät ihmiset ajattelisi että hän on niin yksinäinen. Hän on oppinut lukemaan 4-vuotiaana ja ollut siitä lähtien kiinnostunut avaruudesta, egyptologiasta ja kansainvaelluksista. Hän kertoo kouluajoistaan, välitunneista, esitelmistä, paritehtävistä, liikuntatunneista, kauhuoksennuksista, yökasteluista, viime tingan peruutuksista, helpottavista rutiineista ja rituaaleista. Hänen oli vaikea tottua uusiin asioihin ja vaatteet tuntuivat hiertävän päällä. Hän muistelee opiskeluvuosiaan. Ympärillä vain kiilaita katseita ja kyynärpäitä. Jäynää. Pilkkaniemiä. Suorituspaineita. Hän kertoo olevansa järjettömän intohimoinen, tarkkasilmäinen, vaihtelunhaluinen, uneton, ujo, pukeutuvansa mieluiten samoihin väljiin pellavavaatteisiin monen kuukauden ajan, potevansa epämääräistä kaukaisien kesien kaipuuta ja

valokuvaavansa koivunrunkoja, lähtevänsä aina kävelylle kun sataa, ja edelleen:

hän on eronnut kaksi kertaa, ja taas kerran ihastunut, hän juo välillä liikaa, hän matkustaa kolme kertaa vuodessa Istanbuliin vieraillakseen Orhan Pamukin Viattomuuden museossa, ja hän on saanut juuri kutsun Kaliforniaan jonkin sähköä johtavien materiaaleihin liittyvän keksintönsä vuoksi.

*Tuo oli tumma maammon marja
syntymässä säikähtänyt,
näki kauhut kaikkialla,
haltiat pahat havaitsi,
ei hyviä ensinkänä.*

IhmispelkoTumpeloLorvailijaPudokasLaumaton

NEUVOLAN PAPEREISSA luki »ihmispelko». Se oli määre. Se oli yhtä kuin minä. Se sana kulki kanssani ensimmäiset elinvuodet. Siitä ei puhuttu kodin seinien ulkopuolella, mutta se mainittiin matalalla äänellä aina silloin kun minua oli ovikellon soiton tai postiluukun rapsahduksen jälkeen huhuiltu pitkään ja minut oli lopulta löydetty vessasta lavuaarin alta, tai olohuoneen ikkunalaudalta verhojen takaa, tai keittokomerosta kaapin perältä, tai eteisen nurkasta pitkien takkien alta seinää vasten painautuneena.

Se sana on äidin katseessa kun minä olen piiloutuneena hänen kotitakkinsa helmoihin aina silloin kun joku tulee samaan hissiin, tai ahtautuu liian lähelle kaupassa, tai lähestyy leikkipuistossa kysymään mikä tuon kalpean pikkutyön nimi on.

Se sana kuuluu kuiskausten kuorona korvissani kun lopulta uskaltaudun viemään yksin roskia ulos ja joku korttelipihan lapsista sattuu kävelemään reippaasti kohti, tai joku vieras hahmo tulee yllättäen

vastaan rapussa tai tuulahdus lehtikasassa muistuttaa askelten ääniä.

Se sana roikkuu minun mukanani kuin takinvuoreen unohtunut pesulan tarra.

VaihdokasIkävystyjäIdioottiEnnustajaSunnuntailapsi

MINÄ SÄPSÄHTELIN, nytkähtelin, otin yllättäviä sivuaskelia ja päästelin suustani pieniä inahtelevia ja tirskahtelevia ääniä. Tunsin kyllä kun joku tuijotti. Käännyin harkitun hitaasti katsomaan ja sitten käänsin äkkiä kasvot poispäin. Joskus irvistelin. Rantakatua kulkiessani minä kiskoin äidin aina laitureille saakka ja jäin kuulostelemaan loisketta korva matto-laiturin karheita lautoja vasten, kuuntelin aaltoja kuin puhetta. Ja puiden suhina, siitäkin minä erotin sanoja. Ja puluparven tohinassa kun heitin niille kaurahiutaleita, lokkien kimeissä huudahduksissa kalastajaveneiden palatessa satamaan. Ja koivunrunkojen silmät, joskus lempeät joskus pelottavat. Ruostuneita rautanauvoja roskiksen kannen päällä, ratapihan nokituoksu, asfalttiin litistyneen purukumin jäniksenmuoto.

Taasko se jäi sinne haaveilemaan?

Missä ihmeessä se luuraa?

Tule niinkun olisit jo!

Onpa eri... pakkaus tuo teidän tyttö.

Äiti punastuu.

Erikoinen. Vähän erilainen?

Juu on hän niin kiltti ja vähäeleinen. Helppo lapsi. Ei tee numeroa itsestään. Mennääs taas. Äiti ottaa kädestä kiinni, tai letistä. Jatketaas ny matkaa.

Minun sänkyni yläpuolella leijailee lampunreunaan kiinnitetty, valkoiseen lankaan pujotettu silkkipaperilintu joka heilahtelee jokaisen ohikulkijan tuulahduksesta ja kevyestäkin puhalluksesta. Se tanssii pölyhiukkasten parvessa. Se on melkein läpinäkyvä, vähäeleinen, sekään ei häiritse ketään. Se heijaa edestakaisin kun ikkuna on raollaan, sen katseleminen rauhoittaa ja tuottaa suurta mielihyvää joka tuntuu alaselässä lämpimänä kihelmöintinä.

Kuka sen oli taitellut? Se oli ensimmäinen Kaltainen.

IkkunatyttöSäädytönMahdotonMoralistiPelkuriHöhelö

MINÄ VIETIN aikaa ikkunassa. Minä istuin päiväkaudet keittiön ikkunalaudalla ja katselin pihalla leikkiviä lapsia. Laskin niitä, mukavinta oli kun oli parillinen luku, ja joskus asetin itselleni sääntöjä: lähden pois vasta kun luku muuttuu parittomaksi, tai kun tulee joku siniasuinen mukaan, tai kun alkaa sataa.

Aina kun alkoi sataa, tai riipeksiä, kuten äiti sanoi, me menimme ulos seisomaan ja kohotimme kasvot kohti taivasta. Äitikin tykkäsi sateesta, mutta minua ei olisi sieltä saanut millään takaisin sisälle, vaikka olin jo litimärkä, ja äiti sanoi että minun vikani taas kun permanentti menee sikkaralle.

Sadettakin parempaa oli iltapäivien meripihkavallo. Lempeä valo, rakeisen mehiläishunajan makuinen. Sitä saattoi melkein maistella ja maistutinkin suutani aina kun se osui keittiön siniharmaaseen tapettiin.

Joskus laitoin ikkunan raolleen että kuulisin paremmin mitä ne huutelivat toisilleen pihalla. Minä

opin niiden nimet, minä näin ketkä olivat oikeasti toistensa kavereita, ketkä kuiskuttelivat keskenään, ketkä kiusasivat ja ketkä eivät pitäneet toisistaan.

Kapteeni käskee! joku huusi ja muut jähmettyivät paikoilleen. Se tuntui minusta mukavalta. Huurutin ikkunaa ja piirtelin kuutosia ja nelosia, lempinumeroitani, joista tuli aina hyvä mieli. 66644666 oli mukava sarja, samoin 466466466.

Joskus olin leikisti etänä mukana niiden natskuissa ja hailiihailoossa ja kauppaleikeissä ja puhuin sekaan hiljaa omia vuorosanojani.

Tässä teille voinappeja = voikukkia.

Saako olla silakoita myös = voikukanlehtiä.

Kiitos ei muuta tällä kertaa, nyt voisi maksaa = pullonkorkkeja.

Taasko puhut itseksesi? Sisko on tullut hiljaa viereeni ja nipistää minua reidestä verhon läpi. Eksä pitkästy siellä ikkunaroikkona ikinä?

Eräänä päivänä kun pihalla on erityisen paljon lapsia, minä haen puisen lelulaatikkoni, avaan ikkunan selkosen selälleen ja hulautan kaikki lelut pihalle. Minä en ehdi jäädä seuraamaan tekoni välittömiä seurauksia, sillä äiti tarttuu minua poninhännästä ja raahaa eteiseen, missä minä saan välittömästi selkääni. Pikatuomio tarkoittaa sitä, että äiti lyö puuhenkarilla kymmenen kertaa ensin takapuoleen ja

sitten takareisiin. Ei se hirveästi satu, ei äiti kovaa lyö, mutta siitä jää pistelevä tunne päiväkausiksi iholle.

Jatko on hämärän peitossa.

Tai ei ole. Äiti hakee lelut pihalta ja valehtelee ympäriinsä. Hän kertoo että Anu on leikkinut niillä ikkunassa ja sitten vahingossa pudottanut koko laatikollisen alas.

Miksi se ei tule ikinä leikkimään meidän kanssa?

Miksi sillä on niin paljon tinasotamiehiä?

Onko teillä kylpyhuone?

Onko se hyvä hyppäämään twistiä?

Uskaltaako se Linnanmäellä Vuoristorataan?

Saadaanko me tulla teille katsomaan televisiota?

Miksi sen sisko honottaa?

Minä kuulen kun ne kysyvät. Minä kyyristelen verhojen takana ja yritän varsinkin kuulla mitä äiti vastaa.

Äiti ei vastaa yhtään mitään, pihaovi kolahtaa ja minä juoksen pöydän alle, istun siellä polvet sylissä selkä lämpöpatteria vasten. Patterin alla on legokätkö, minä otan sieltä pussin ja alan liitellä paloja toisiinsa vihreälle aluslevylle. Mikään ei tunnu jännityksen jälkeen niin hyvältä kuin toistensa lomaan sopivasti nakshtelevat punaiset ja valkoiset kappaleet.

Vihreä aluslevy on saari. Saarelle minä rakennan talon jonka ympärillä on aitaus.

Äiti ei koskaan kysynyt minulta miksi oikeastaan pudotin lelut.

Halusin että ne kuolevat. Ne halusivat kaikki hypätä alas. Ajattelin paljon kuolemaa mutta en sellaisella tavalla josta olisin voinut kertoa kenellekään.

Siinä ei ole mitään synkkää. Se on kuin Musta Nalle jonka kanssa tarvitsee välillä leikkiä. Musta Nalle on leluistani tärkein, sillä sitä ei näe kukaan muu.

Arkajalka Samoilija Todistaja Tahdoton Venkoilija Tunkeilija

TALON ALAKERRASSA oli lastenseimi ja -tarha. Huudot, kiljunta ja ryystävä itku raikuivat aamuseitsemästä iltapäiväviiteen rapussa ja pihalla. Kun minä lähdin äidin kanssa kauppaan tai puistoon, pidin koko rappumatkan käsiä korvien päällä. Siitä alkaen kun kotiovi sulkeutui ja hissin nappia painettiin.

Minä tarkkailen äidin ilmettä hissin peilistä: äiti on niin vihasen näköinen että otan hitaasti kädet pois korvien päältä ja puren huulta. Äitiä nolottaa jos joku muu tulee hissiin, ja minä käyttäydyn kuin vähämieslinen.

Korvia vihloo, hissin nytkähtelyn, kerrosvälin kalahduksen ja veräjän kirskunan kohdalla alkaa oksettaa niin kuin aina, mutta minä en uskalla näyttää yökkäysrefleksiä äidille vaan painan pään hänen kylkeään vasten. Kuumaa sylkeä valuu suupielestä ja imeytyy äidin popliinitakkiin. Kuvittelen olevani koi-
ra, Lassie tai Rin Tin Tin, olen kiintynyt emäntääni, mutta samalla itsenäinen. Osaan paljon temppuja,

enemmän kuin emäntäni luuleekaan. Katselen hissin seinään raapustettuja merkkejä, nimikirjaimia ja sydämiä. Nuoli joka lävistää sydämen tuntuu pahalta. Ajattelen puhelinnumeroamme joka kuulostaa aina yhtä mukavalta, 767 307. Sanon sen puoliääneen muutaman kerran.

Mitä? äiti katsoo minua peilin kautta. Peili-ihmiset, jospa olisimmekin olemassa vain siellä, vilkuttaisimme noille tyypeille, sijaisille. Ne tekisivät kaiken mitä meidän pitäisi, mutta emme osaa, tai halua.

Äiti vetää suupielensä vähän ylöspäin ja taputtaa minun päätäni. Minä olen koira ja läähätän, irvistän. Minä en ole uskaltanut sanoa sitäkään, että letit on taas laitettu niin kireälle, että takaraivossa sattuu. Silkkirusetit kahisevat kaulaa vasten niin että kuljen välillä hartiat ylhäällä ja silloin äiti ihmettelee, mistä niitä riittää niitä tämän tytön kummallisuuksia.

PatenttiMurehtijaPunasteliijaHerkkänahkaJupottaja

MINÄ LIIKUIN ääneti, livahtelin kuin varjo. Kun minut ohjattiin istumaan johonkin, jäin siihen, tai jos kysymyksessä oli tuoli ja pöytä, luikahdin helposti tuolinreunalta pöydän alle. Monissa valokuvissa näytin posetiivin päällä istuvalta marakatilta. Suuret vähän ulkonevat silmät, suu supulla, luirut sormet ristissä pöydällä tai rinnalla; anteeksipyytelevä, tarkkailleva, alati valmis pakenemaan. Isä piti valokuvaamisesta, hänellä oli pieni mustanharmaa laatikkokamera jota hän piti kämmentensä päällä kuin linnunpoikaa. Kun isä painoi kameran sivulla olevaa vipua kuului mukava pehmeä lonksahdus ja isä näytti silloin aina hetken verran tyytyväiseltä.

Jotkut pysäyttivät minut ja äidin kadulla. Minua katsottiin, voiherajumala noita sielunpeilejä! Peitin käsillä kasvoni. Livahdin äidin selän taakse. Valahdin kyykkyy. Itkin, tyrskin, pyyhin rystysillä noroja poskilta.

Miten hän nyt noin säikähti?

Mikäs sille nyt tuli?

Eihän sitä nyt tuolla lailla kannattaisi.

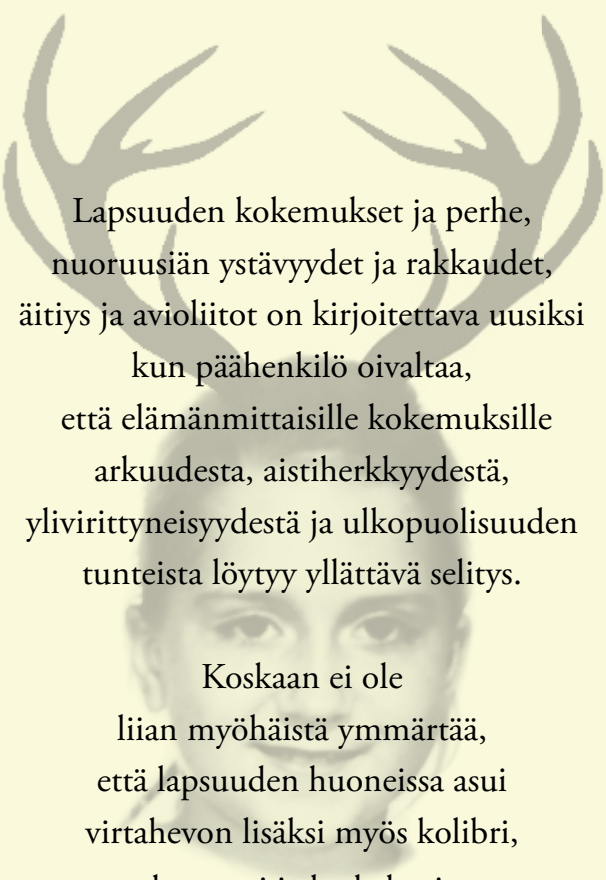
Sitten minä istun keittiön pöydän ääreen ja alan lukea. Otan äidin kauppalistakynän käteen ja alan kirjoittaa sanoja. Minua ihmetellään. Eihän se ole vielä minkään ikäinenkään.

Ja:

Minä haluan hakea kirjastosta kuun pinnanmuodostusta, muinaista Egyptiä sekä dinosauruksia koskevia kirjoja. Olen nelivuotias ja lempeät kirjastotädit tekevät minulle oman kirjastokortin, pyöreän pahvisen. Siinä lukee: Anun Lupa.

Rakastan sitä korttia, se on mukanani aina. Siinä on jokin kummallinen voima, että kun se on taskusani, käyttäydyn epätyypillisesti. Joskus jopa hymyilen vastaantulijoille. Tai uskallan katsoa vieraita lapsia silmiin.

Kummastus tekemisiäni kohtaan purkautuu nauruna ja epäuskona. Minua testataan. Luen muutaman rivin sanomalehdestä, satunnaisesta kirjasta, taskusta kaivetusta lapusta. Kirjoitan oman nimen paperille, muutaman pääkaupungin, istuvan presidentin kolmine nimineen. Luettelen kaikki muinaiseläimet ja niiden latinalaiset nimet. Kertaan aurinkokunnan planeetat, kuun meret ja kolmannen dynastian faaraot. Keksin uusia eläinlajeja joista etenkin siiliperho-

Lapsuuden kokemukset ja perhe,
nuoruusiän ystävyudet ja rakkaudet,
äitiys ja avioliitot on kirjoitettava uusiksi
kun päähenkilö oivaltaa,
että elämänmittaisille kokemuksille
arkuudesta, aistiherkkyydestä,
ylivirittyneisyydestä ja ulkopuolisuuden
tunteista löytyy yllättävä selitys.

Koskaan ei ole
liian myöhäistä ymmärtää,
että lapsuuden huoneissa asui
virtahevon lisäksi myös kolibri,
kentauri ja kaskelotti.

#kirja WWW.KIRJA.FI	 9 789510 414385 84.2 ISBN 978-951-0-41438-5	
--------------------------------------	--	---

PÄÄLLYKSEN KUVA Anja Snellmanin kotialbumi

PÄÄLLYS Martti Ruokonen